

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI.

IX. BIND. 1882—83.

UDGIVET

AF

DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB.

AALBORG.

FORLAGT AF MARINUS M. SCHULTZ
OG TRYKT I STIFTSBOGTRYKKERIET.

Hjærmidslevgaards Bygning 1666.

Meddelt af Lavst Røjkjær.

Af nedenstaaende Tingsvidne, som blev ført paa Jerslev Herreds Ting, faar man et godt Billede af denne Gaards Udseende for over to Hundrede Aar siden; deraf skjønnes, at Hovedbygningen, baade med Taarn og Spir, da var vidt forskjellig fra den nuværende; dog er det store Hus, som endnu staar paa Pladsen, vistnok en Levning af den i Synet omhandlede Borggaard. Man ser endvidere, at Brøstfældighed i den Tid havde hjemme ligesaavel paa Høerregaarden som hos Bønderne. Det maa være de samme Bygninger, Synet gjælder, som 1662 i Matriklen beskrives saaledes: »Borggaarden er indbygget udi 4 Huse, de tvende muret mellem Stænger, to Lofter høje; de andre to et Loft høj, af hvilke det ene er muret af Grund. Paa Ladegaarden ogsaa 4 Huse, de tre muret mellem Stænger, det 4de lerslagen. Hos Gaarden ligger en Have med nogle Frugttræer i, som ikke er vedligeholdet.«

»Fremstod paa Tinget 4 Synsmænd, Jørgen Jørgensen af Hvilshøjgaard, Jakob Sørensen i Stade, Jens Laurstsen i Stubdrup og Mattias Jensen i Linderup, som var udnævnt til at syne Hjærmidslevgaards Bygningens Tilstand, da først havde de set Borggaarden; det søndre Hus var helt brøstfældig baade paa Tømmer, Loft, Tag og Vinduer og andet. Den vestre Stue i samme Hus var meget brøstfældig paa Væggene og Loftet. I den Stue næst op til er Vinduerne

meget forfalden; den østre Stue og brøsfældig paa Loft og Vinduer, og Vindueskarmene meget »forfullet« og forraadnet. Dernæst syntede de Overstuen over samme Hus, hvor der fandtes Loft over 11 Fag fra den vestre Ende og over 3 Fag fra den østre Ende op til Skorstenen paa den søndre Side, og fandtes 15 Vinduer, som var gammel og hel sønder og ellers 3 Karme, som var ganske tomme og slagen Fjælle for. Desuden var samme Hus hel brøsfældig paa Taget med . . . . . og Sten, og hvis Hemmeligheder, som der fandtes der foruden, var ganske brøsfældig og utørftig baade med Døre og andet. Vindeltrappen moxen øde, saavel som og Spiret paa samme Hus saa ganske forfalden, at det ikke kunde staa Gaarden og Folkene uden stor Fare. Blev de og forevist det østre Hus. I den nordeste Stue der fandtes 4 Vinduer, som er slet borte, og i de øvrige var en Del Ruder i Stykker. I den Stue næst op til, kaldes Mælkestuen, fandtes 8 Vinduer, hvoraf der var Halvparten borte og nogle hel brøsfældige paa Ruderne. Udi et lidet Kammer fandtes en Karm til 4 Vinduer, hvoraf de to var borte. I den liden Stue, sønden for, var to Vinduer slet borte og de andre meget sønder, og et Hemmelighed tæt op østen til samme Stue hel forfalden og øde. Den nordeste Overstue paa samme Hus fattes et Vindue, og Loftet derover hel udygtigt, og Skorstenen revnet nedad, saavel som og Fodstykket i den vestre Side hel brøsfældig. Paa den store Sal, sønden for, fattes 5 Vinduer, og de andre hel meget ruineret, saavel som er den og forfalden paa Loft og Skilling (Skillevægge). I en liden Stue østen og indenfor fattes et Vindue og de andre meget forfalden, og var samme Hus hel forfalden paa Overdelen med Tagsten, Skjælling og Tømmeret fordærvet og en Del udygtig, i Særdeleshed i den søndre Ende, og den nordre Skorsten er hel afbrækket baade foroven og forneden, og syntes ikke at kunne staa Huset uden stor Fare og Skade. Desforuden Taarnet, paa samme Hus, er hel forfalden paa Bly og 6 Tavler borte, og desuden var det helt af paa den vestre Side af Spiret, syntes de, det kunde være Skade for 1 Skpd. Bly. Oven i samme Taarn var et lidet rundt Kammer, og deraf var 4 Vinduer slet borte, og i Gangen udenfor og op ad Vindeltrappen var 2 Vinduer og borte. Nok syntede de det nordeste Hus, hvor

den gamle Mælkestue, Køkken, Bryggers og Borgerstue var udi. Først saa de en liden Stue i Vesterende, hvor der fattedes $\frac{1}{2}$ Vindue, og de andre var meget sønder og fast udygtig. Over Bryggerset fandtes ingen Loft i nogen Maader, og over Køkkenet er Loftet ganske raadden og Vinduerne rent ude og borte, saanær som et gammelt i den østre Ende. Ved Borgestuen fandtes 2 smaa Kamre, hvori Vinduerne var ruineret og sønder. Dernæst syntede de et lidet Hus vester i Gaarden ved Vindbroen, hvori Fogdens Kammer var, hvilket Hus var saa hel ganske forfalden og forraadnet baade paa Tømmer, Tag, Vinduer og Vægge, at det ikke kan blive bestaaendes, men er fast paa Rav at falde. Nok saa de Vindbroen, hvilken var slet forfalden og øde baade paa Undertømmer og Overtømmer, saa at man næppe kunde gaa derover uden stor Livsfare, langt mindre ride eller kjøre derover. Saa begav de dem til Ladegaarden og synet og gransket den. Først Ridestalden, som staar østen i Gaarden, som var 12 Fag, var drevet noget paa Rav til Øster Side og var en hel Hob af Spiltovene ruinerede. Item fattedes og i den liden Stald norden for, som var 4 Fag, baade Spiltov, Hækker og Krybber. Nok det nordre Hus var 12 Fag, fattedes Skillerum og Væggene en Part nede, de øvrige brøstfældige, og var Taget gammelt og tyndt. Det nordste Fæhus, 30 Fag i Længden, var og hel brøstfældig især paa Tag, hvor der intet var over 20 Fag paa den nordre Side og over 4 Fag paa søndre Side, og fandtes ikke i samme Hus Skillerum, Baaslag eller Randstænger, og fattedes to halve Døre og nogle af Væggene var øde og nogle brøstfældige, og var Ovret paa de tre østre Fag ganske nedfalden saavel som Gavlen. Laden, som staar vestest i Gaarden, derpaa var Taget helt gammelt og tyndt paa den vestre Side, og den søndre Ende var brøstfældig og for en Del nedfalden, og det som stod igjen var hængt paa Støtter. Det sønderste Hus var noget brøstfældig paa Væggene og Baasene, og fandtes slet ingen Randstænger.«

Hertil kunde maaske knyttet nogle smaa Bemærkninger om denne Gaards Ejere i 17de Aarhundrede, hvorom der af og til forekommer lidt i Tingbøgerne. Det er jo almindelig kjendt, at Gaarden tilhørte Kruseslægten først i nævnte Aarhundrede. Saaledes ejedes den af *Enevold Kruse*, der var en af sin Tids betydeligste Mænd, eftersom han var Rigsraad og i en halv Snes Aar (1608—18) Norges Statholder. Foruden Hjærmidslevgaard skal han og have ejet Ryomgaard, Kjællerup og Stenalt; men da han mest skrives til Hjærmidslevgaard, maa den betragtes som hans Hovedsæde, ligesom han og efter Dsk. Atl. skal have bygget en af Gaardens Fløje. Han døde 1621. Hans Frue var Else Marsvin, Datter af Jørgen til Dybæk; hun var altsaa en Søster til den bekjendte Ellen Marsvin. Af hans Børn arvede *Jørgen Kruse* Hjærmidslevgaard, som han havde i over 40 Aar. Han var ogsaa en stor Godsejer, eftersom hans Jordebog fra 1661¹⁾ udviser, at han foruden sin Fædregaard ejede 3 andre Herregaarde nemlig Krogsdal, Kappel og Ryomgaard, ialt 253 Tdr. frit Hartkorn og dertil underliggende Bøndergods 1455 Tdr. Hartkorn. Hvor naar han døde, ved jeg ikke; men det maa være sket kort efter. Det gik ham som saa mange Adelsmænd i denne daarlige Tid, at han eller hans Arvinger maatte gjøre Opbud og hans Gods blev adsplettet og udlagt til Kreditorer. Dette skete 1664; men da var Jørgen vistnok død, eftersom han kaldes salig, medmindre dette skal henregnes til det Aar (1668), da de efterfølgende Tingsvidner førtes. Præsten Lavrits Bjørn i Jerslev fik nemlig sidstnævnte Aar paa Herredstinget et Vidnesbyrd, at de Gaarde og Huse, han ejede i Brønderslev Sogne, »havde han faaet ved Lændstingsdom 1664, da sal. Jørgen Kruses Gods blev adsplettet og udlagt til hans Kreditorer«. Ligeledes fremstod s. A. paa Tinget Kristen Hansen i Torsmark og vidnede, »at ingen havde været Ridefoged paa Hjærmidslevgaard, siden han var det, siden 1664, eftersom sal. Jørgen Kruses Hovedgaard og Gods er til adskillige Kreditorer for Gjæld ved Indførsel gjort Annammelse paa«.

Hvem der nu ved Opbudet har faaet Hovedgaarden, ved

¹⁾ i Gehejmearkivet.

jeg ikke, dog kunde det synes, at Generalkrigskommissær *Otto Pogvish* til Palstrup har haft den kort Tid derefter; thi 1666 udstedte han et Fæstebrev paa en af Gaardens Bøndergaarde i Øster Mejlsted, og da Fæsteren 1670 indstævnedes for flere Aars Landgilde, satte Forpagteren paa Hjærmidslevgaard Jørgen Kristensen i Rette, at samme Fæster sagsøgtes med Uskjæl, »da han havde betalt sin Landgilde først til Generalkrigskommissæren og derefter til Nikolaj Bennick, siden han Godset mægtig blev«. Denne *Nikolaj Bennick*, vistnok en indvandret Tysker, var altsaa Gaardens næste Ejer. Om ham giver en Retssag, foretagen paa Herredstinget, nogle Oplysninger. Deraf ses det, at han havde en Tjeneste ved Hove, men maa have forset sig grovelig, da han 1673 fik Befaling til at pakke sig fra Hoffet og til sin Gaard Hjærmidslevgaard og der forblive, indtil Kongen fandt for godt at lade ham afstraffe. Aaret efter blev han ogsaa stævnet for Gaardens Port; men Jørgen Kristensen, Forpagteren, svarede, han var ikke her, han opholdt sig i Hamborg. Da udgik kongelig Brev til Ritmester Hans Fromb saaledes lydende: »Kristian den femte af Guds Naade o. s. v., eftersom vi fornemmer, at Nikolaj Bennick skal være rejst til vor Stad Hamborg, saa at han ikke ret maa have forstaaet Mening af, hvis du ham paa vore Vegne anbefalet, der du ham sagde, han skulde pakke sig bort, da er vor alvorlige Befaling, at du ham strax tilskriver, at vi ham ikke alene haver vores Hof forvist og forbyder ham, at han aldrig kommer nær, hvor vi vort Hof holder, men endogsaa ham confereret (?) til det Gods, han udi Jylland haver, hvor han skal forblive og ikke derfra under Livs Straf drage, indtil vi resolveret haver, hvorledes vi hannem efter hans Meritter, andre til Afsky, ville straffe lade; hvorved du ham ogsaa haver at befale med ingen, i hvo det være kunde, hemmelige eller aabenbare Correspondence at holde, eller til nogen om andet end sin egen Dont at skrive eller tale, og at han det Benaadningsbrev eller Pensionsbrev, som vi ham af en ufortjent Medlidenhed forundt haver, strax fra sig leverer og til dig indskikker, hvilket Brev saavel som den af os tilforn derom til Skatkammeret udgivne Ordre vi og hermed casseret haver; dermed sker vor Villie, befaledes dig Gud.«

Hvad hans Forseelse har været, derom ved jeg intet,

ligesaa lidt, hvad han siden blev til; men nogle Aar efter var *Torben Nielsen* Hjærmidslevgaards Ejer. Dette fremgaar af et Skjøde udstedt 1679 og s. A. læst paa Herredstinget saaledes lydende: »Jeg Jørgen Arnfeld til Hjærmidslevgaard kjender og vitterliggjør, at eftersom den ærlige og agtbare velfornemme Mand *Torben Nielsen* Forvalter paa Elkjær til mig haver afhændet Hjærmidslevgaard Hovedgaard med det Gods, der nu er tilliggende, efter hans derom til mig udgivne Skjødes videre Formelding, saa haver jeg derimod til Mage-skifte og Vederlag saa og en Del af mit Gods afhændet og til ham skjødet, først min Part i Hammelmose Hovedgaard, Halvparten af Hammelmose Mølle og Halvparten af Vildmose-engen, bedraget sig efter gamle Lodders Formelding til 77 $\frac{1}{2}$ Tdr. 2 Skp. Hartkorn« o. s. v.

Jørgen Arnfeld maa vistnok have faaet Gaarden allerede 1678, da han dette Aar skriver sig til den i en Proces, han førte med Jerslev Præst. Han ejede desforuden Rugaard i Randers Amt og flere Herregaarde; men da hans Historie ellers er vel bekendt, behøver han ikke her videre at omtales. 1680 lod han paa Jerslev Herredsting læse et kongeligt Brev af 1679, hvorudi »hans Majæstæt haver ham tilladt at maatte indløse alt sal. Jørgen Kruses Gods, som der fra hans Hovedgaard Hjærmidslevgaard kan være frakommen«.